

Τράπεζα Θεμάτων Αρχές Φιλοσοφίας Β' Λυκείου

ΓΗ_ Β _ ΦΙΛ _0 _16875

6^ο ΟΜΑΔΑ Α**ΘΕΜΑ Α1**

1α. Να επιλέξετε και να γράψετε την ορθή απάντηση για καθεμιά από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

(μονάδες 10)

I. Η πρακτική φιλοσοφία ως κλάδος της φιλοσοφίας έχει ως αντικείμενο:

- α. τη βαθύτερη υφή της πραγματικότητας
- β. τη γνώση και τη δυνατότητα απόκτησής της
- γ. τις αρχές που πρέπει να ρυθμίζουν τις πράξεις μας και μας καθοδηγούν στην οργάνωση της ζωής μας
- δ. τους κανόνες της ορθής σκέψης

Σωστή απάντηση: γ. τις αρχές που πρέπει να ρυθμίζουν τις πράξεις μας και μας καθοδηγούν στην οργάνωση της ζωής μας

II. Ο Λοκ υποστήριξε την άποψη ότι:

- α. «το να υπάρχει κάτι συνίσταται στο να αντιλαμβάνεται ή να γίνεται αντιληπτό».
- β. ο νους δεν είναι τίποτα περισσότερο από ένας «άγραφος χάρτης» (tabula rasa)
- γ. οι επαγωγικές γενικεύσεις δεν έχουν αληθινή λογική ισχύ
- δ. η εμπειρία προσφέρει το υλικό το οποίο θα επεξεργαστεί και θα αξιοποιήσει ο λόγος

Σωστή απάντηση: β. ο νους δεν είναι τίποτα περισσότερο από ένας «άγραφος χάρτης» (tabula rasa)

III. Κατά τον εμπειρισμό η γνώση μας για τον κόσμο προέρχεται:

- α. αποκλειστικά από τις αναμνήσεις της αθάνατης ψυχής
- β. κυρίως από τις αισθήσεις μας
- γ. από τον ίδιο τον ορθό λόγο που εδρεύει στον νου
- δ. από τις έμφυτες στον νου μας ιδέες

Σωστή απάντηση: β. κυρίως από τις αισθήσεις μας

IV. Σύμφωνα με την κατηγορική προσταγή του Καντ πρέπει το υποκείμενο της πράξης:

- α. να επιδιώκει τη μεγαλύτερη ωφέλεια για τον μεγαλύτερο δυνατό αριθμό ανθρώπων

β. να διαμορφώνει το χαρακτήρα του έτσι ώστε να ανταποκρίνεται με σωστό τρόπο σε ηθικά δύσκολες περιπτώσεις

γ. να επιδιώκει ο κανόνας της πράξης του να ισχύει ως καθολικός νόμος

δ. να αντιλαμβάνεται ότι δεν μπορούν να υπάρξουν καθολικές αξίες και αρχές

Σωστή απάντηση: γ. να επιδιώκει ο κανόνας της πράξης του να ισχύει ως καθολικός νόμος

Ν. Η μοντέρνα τέχνη θα μπορούσε να υποστηριχθεί πως:

α. σχετίζεται με τον ρομαντισμό και την απόδοση του πάθους

β. επιδιώκει την πιστή αναπαράσταση του κόσμου

γ. ακολουθεί πιστά τους παραδοσιακούς κανόνες και μορφές

δ. επιλέγει ως βασικό θέμα τον ίδιο της τον εαυτό

Σωστή απάντηση: δ. επιλέγει ως βασικό θέμα τον ίδιο της τον εαυτό

1β. Να αποδώσετε το φιλοσοφικό περιεχόμενο των όρων: καθολικές έννοιες, φυσικαλισμός (θεωρία ταυτότητας), κοινωνικό συμβόλαιο.

(μονάδες 15)

Καθολικές έννοιες : Εκτός από τις έννοιες που δηλώνουν ένα σύνολο ίδιων πραγμάτων (π.χ. “βιβλίο”), έχουμε και έννοιες που δηλώνουν χαρακτηριστικά πραγμάτων. Ο Πλάτωνας διακρίνει τον κόσμο των αισθήσεων και τον κόσμο των ιδεών που με βάση αυτόν προσπαθεί να βρει την καθαρή ουσία. Οι ιδέες προσεγγίζονται μόνο με το νου και είναι αιώνιες, προϋπάρχουν και αποτελούν τις καθαρές ουσίες. Διάφορα αντικείμενα έχουν κάποια ιδιότητα. Η ιδιότητα έχει διάφορες διαβαθμίσεις για παράδειγμα κάποια αντικείμενα μπορεί να είναι περισσότερο ή λιγότερο λευκά, κάποιοι άνθρωποι είναι περισσότερο ή λιγότερο δίκαιοι. Τα αντικείμενα αλλάζουν όμως η ιδιότητα μένει πάντα ίδια και αποτελεί την καθαρή ουσία. Όμως η καθαρή ουσία για τον Πλάτωνα προσεγγίζεται μόνο με το νου.

Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη οι καθολικές έννοιες δεν είναι πράγματα ξεχωριστά από τα φυσικά φαινόμενα αλλά προκύπτουν από αυτά μέσω της νοητικής αφαίρεσης των επιμέρους ιδιοτήτων τους και τις διατυπώνει ως έννοιες που έχουν καθολική εμβέλεια. Σχηματίζουμε δηλαδή στο νου μας την καθολική έννοια της λευκότητας, όταν δηλαδή από διάφορα λευκά αντικείμενα αφαιρέσουμε όλες τις άλλες ιδιότητες και κρατήσουμε μόνο την ιδιότητα του λευκού. Οι έννοιες αυτές που αποτυπώνουν γενικές ιδιότητες (λευκό/δικαιοσύνη) λόγω της γενικότητά τους προσδίδουν στα πράγματα νόημα αναγνωρίσιμο από όλους.

ο φυσικαλισμός Η πιο ακραία μορφή υλισμού, που συχνά ονομάζεται φυσικαλισμός

ή θεωρία ταυτότητας, υποστηρίζει ότι κάθε νοητικό συμβάν ταυτίζεται απόλυτα με ένα φυσικό συμβάν, το οποίο οι φυσικές επιστήμες - και ειδικότερα η νευροφυσιολογία - μπορούν να εντοπίσουν στον εγκέφαλό μας. Για παράδειγμα, όταν σκέφτομαι πως “η Αθήνα είναι η πρωτεύουσα της Ελλάδας”, όταν νιώθω πόνο, αγάπη ή θυμό, ή όταν φοβάμαι, γιατί πιστεύω ότι κάτι με απειλεί, δε συμβαίνει τίποτα περισσότερο από τον ερεθισμό κάποιων “νευρώνων” του εγκεφάλου μου. Ορισμένοι μάλιστα υποστηρίζουν ότι οι ίδιες οι έννοιες που χρησιμοποιούμε όσον αφορά το πνεύμα θα εξαλειφθούν σιγά σιγά ως υποκειμενικές και χωρίς κανένα πραγματικό περιεχόμενο. Αντί να λέμε, λόγου χάριν, σκέφτομαι κάτι ή πονάω σε κάποιο σημείο, θα μπορούμε να χρησιμοποιούμε εκφράσεις όπως: “οι νευρώνες μου α, β ή γ βρίσκονται στην κατάσταση π, ρ ή σ”.

κοινωνικό συμβόλαιο είναι ένα υποθετικό συμβόλαιο μεταξύ των μελών μιας κοινωνίας. Με αυτό οι άνθρωποι συμφωνούν να ζουν μαζί ακολουθώντας αρχές τις οποίες κανένα ορθολογικό άτομο δε θα απέρριπτε, υπό τον όρο να συμμορφώνονται με αυτές τις αρχές και όλοι οι άλλοι.

Μιλάμε για υποθετική ή νοερή συμφωνία και συγκατάθεση, εφόσον τα μέλη μιας κοινωνίας δεν υπογράφουν πραγματικά κάποιο συγκεκριμένο συμβόλαιο, αλλά αποφασίζουν να πράττουν σαν να το είχαν υπογράψει. Κατά τους νεότερους χρόνους θεωρητικοί του κοινωνικού συμβολαίου, όπως ο Ζαν Ζακ Ρουσό, οδηγούνται στο συμπέρασμα πως σε τελευταία ανάλυση κυρίαρχη είναι η γενική βούληση, που εκφράζεται μέσα από τη συμφωνία για τη μορφή διακυβέρνησης. Η επιβολή αυτής της γενικής βούλησης, κατά τον Ρουσό, υπερβαίνει τις ατομικές βουλήσεις των μελών της κοινωνίας. Η αναφορά στη συναίνεση της πλειονότητας των πολιτών υποδεικνύει την προοδευτική επικράτηση δημοκρατικών αντιλήψεων.

ΘΕΜΑ Α2

2α. Υπάρχουν πράγματα που τα θεωρούμε αυτονόητα. Πώς η φιλοσοφία ανατρέπει αυτή τη βεβαιότητα;

(μονάδες 13)

Η φιλοσοφία ανατρέπει αυτή τη βεβαιότητα καθώς υπάρχουν ερωτήματα τα οποία θεωρούμε αυτονόητα, όταν όμως επιχειρήσουμε να τα απαντήσουμε προκύπτουν νέα «γιατί» καθώς συνειδητοποιούμε την δυσκολία και την ιδιαιτερότητά τους, ενώ δεν ξέρουμε από που να ξεκινήσουμε και ποια μέθοδο πρέπει να χρησιμοποιήσουμε για να βρούμε απάντηση. Η απάντηση των ερωτημάτων απαιτεί να καταργήσουμε ό,τι θεωρούμε δεδομένο γνωστό και απαιτεί την αντιμετώπιση της καθημερινότητας με νέα ματιά όπως οι απορίες που έχουν τα παιδιά. Μάλιστα

για να δώσουμε μια ικανοποιητική απάντηση πρέπει να κοιτάξουμε τους εαυτούς μας νοερά και τον κόσμο «απέξω», δηλαδή να ανακαλύψουμε τον εαυτό μας από την αρχή αλλά και τον κόσμο, η διαδικασία αυτή είναι αρκετά δύσκολη, τότε όμως φιλοσοφούμε.

2β. Να αναδιατυπώσετε τα επιχειρήματα με βάση τα οποία ο Ντεκάρτ αποδεικνύει την ύπαρξη του Θεού.

(μονάδες 12)

ο Ντεκάρτ προσπάθησε να αποδείξει την ύπαρξη του Θεού. Τα κυριότερα επιχειρήματα τα οποία αναπτύσσει γι' αυτό το θέμα είναι τα εξής: α) Εμείς οι άνθρωποι, ως όντα ατελή, δε θα μπορούσαμε να είμαστε η αιτία της ίδιας της ιδέας της τελειότητας που υπάρχει στον νου μας και που πρέπει να αποδώσουμε στο υπέρτατο ον. Κατ' ανάγκην λοιπόν η αιτία αυτή υπάρχει ανεξάρτητα από τον ανθρώπινο νου - μόνο η "πραγματικότητα" του "τέλειου Θεού" θα μπορούσε να είναι η αιτία της ιδέας του "τέλειου" που έχει ο άνθρωπος. β) Όπως είχε υποστηρίξει και ο Άγιος Άνσελμος του Καντέρμπουρυ, και μόνο με το να συλλάβουμε με το νου μας κάποιο τέλει ον θα καταλάβουμε ότι αυτό πρέπει να υπάρχει, γιατί αναγκαστικά η τελειότητα κρύβει μέσα της ύπαρξη (εφόσον η ανυπαρξία είναι ένα είδος ατέλειας).

Επιμέλεια: Μαρία Φυλακτού